

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
VAZIRLAR MAHKAMASI HUZURIDAGI
O‘ZBEK TILINI RIVOJLANTIRISH JAMG‘ARMASI
O‘ZBEK SHEVASHUNOSLIGI MARKAZI
SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT
UNIVERSITETI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O‘ZBEK
TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI HUZURIDAGI DAVLAT
TILIDA ISH YURITISH ASOSLARINI O‘QITISH VA MALAKA
OSHIRISH MARKAZI
SAMARQAND VILOYATI HUDUDIY BO‘LINMASI

“ONA TILI MASH’ALASINI BALAND
KO‘TARGAN ZOT”

Professor Abdiyev Murodqosim Bolbekovich tavalludining
60 yilligiga bag‘ishlanadi.

“BOOKMANY PRINT”
TOSHKENT – 2023

UO‘K: 494.375

KBK: 81.63

O – 56

Ona tili mash’alasini baland ko‘targan zot [Matn]: to‘plam / Sh.Sirojiddinov. – Toshkent: Bookmany print, 2023. – 270 b.

Mazkur to‘plam professor Abdiyev Murodqosim Bolbekovich tavalludining 60 yilligi munosabati bilan tayyorlandi. To‘plamga kiritilgan maqolalarda mualliflarning tilshunos olim M.Abdiyev haqidagi xotiralari, samimiy dil so‘zlari ifodalangan.

Mas’ul muharrir:

Sh.Sirojiddinov, filologiya fanlari doktori, professor

Tahrir hay’ati:

I.Azimov, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

A.Eminov, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

O.Jamoldinova, pedagogika fanlari doktori, professor

B.Jo‘rayeva, filologiya fanlari doktori, professor

M.Abdiyev, filologiya fanlari doktori, professor

F.Bobojonov, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

M.Saparniyozova, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

M.Hakimova, filologiya fanlari doktori

M.Umirzoqova, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

N.Ahmedova, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

U.Rahimov, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

H.Suyunov, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

S.Ahmedov, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori

N.Quldashev, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

ISBN 978-9910-9899-8-8

**© Davlat tilida ish yuritish asoslarini
o‘qitish va malaka oshirish markazi
© “Bookmany print” nashriyoti, 2023.**

ILMNI SAODAT DEB BILGAN OLIM

Mehri Abuzalova,

Buxoro davlat universiteti professori,
filologiya fanlari doktori

O‘zbek tilshunosligi zahmatkashlaridan biri, butun umrini fanimiz taraqqiyoti va barkamol avlod tarbiyasiga bag‘ishlagan taniqli olim, filologiya fanlari doktori, professor Abdiyev Murodqosim Bolbekovich serqirra ilmiy-ijodiy hayot yo‘lini bosib o‘tayotgan fanimiz fidoyilaridan sanaladilar.

Sohalarning taraqqiy etishi va ishlab chiqarish rivojlanishining jadallashuvi, jahon mamlakatlarida ro‘y berayotgan taraqqiyotning globallashuv va integrallashuv jarayonlari kurrayi zaminimizdagi mavjud tillarning o‘zaro intensiv ta‘sirida ekanligi tillar sathini kengaytiradi va uning terminologik lug‘at boyligining muttasil o‘shiga asosiy omil bo‘ladi. Ma‘lumki, har bir milliy tilda o‘ziga xos terminologik tizimlar mavjud. Terminologik tizimlar yagona lisoniy tizim bilan birgalikda uning umumiy qonuniyatlari asosida paydo bo‘ladi va rivojlanadi. Hozirda tilshunos mutaxassislar tomonidan terminologik tizimlar leksikasi, ularning shakllanishi, rivoji va taraqqiy etishi hamda o‘ziga xos xususiyatlarini o‘rganish borasida keng ko‘lamli tadqiqotlar olib borilmoqda. Ustoz Murodqosim Abdiyevni shunday tadqiqotlarga o‘z hissasini qo‘shib kelayotgan, tilimiz ravnaqi uchun o‘zining munosib xizmatini ko‘rsatib kelayotgan olim sifatida e‘tirof etish joiz sanaladi.

El bilgan taniqli Ustozimiz Hamid G‘ulomovich Ne‘matov Murodqosim Bolbekovich haqida doimo iliq fikrlar bildirar edilar. Har gal azim shahar Samarqandga tashrif buyurganlarida yaxshi xotiralar bilan qaytardilar, bu zamindagi ilm ahli va til ilmi, turli yo‘nalishlarda olib borilayotgan faoliyat haqida jo‘shib gapirardilar. Taqdir inoyati bilan Samarqandda ilmiy ishinni himoya qilish jarayonida bu yerdagi ustoz tilshunoslar bilan tanishdim, Hamid Ne‘matov aytganlaricha bor ekan. Men mana shunday mo‘tabar zaminda ezgulikni, yaxshilikni, muloyimlikni kasb qilgan olimlar bilan ko‘plab suhbatlarda bo‘lishga erishdim. Jumladan, tabiatan kamsuqum, samimiy, muloyim, ahli olimlar taniydigan yetuk ilm egasi Abdiyev domlani ham himoya jarayonlarida ko‘rdim va tanib oldim.

Serqirra olim maqolalarida miliy tilimiz ravnaqi haqida ham qimmatli fikrlar bildirgan: “Jumladan turkiy tillar ichida o‘ziga xos mavqeyiga ega bo‘lgan ona tilimiz taqdiri tarix zarvaraqlarida bitilgan

unutilmas olamshumul voqealarning ayanchli asoratlari va sezilarli ta'sirining ma'lum bir holatlarini o'zida mujassam etgan mukammal til hisoblanadi. Eronliklar, yunonlar, arablar, mo'g'ullar va ruslar bosqinining oqibatida ham ma'naviy, ham iqtisodiy tomondan yo'qotishlar bo'ldi. Mustaqillikdan so'ng ona tilimiz bilan birga uning ichki qatlami ham rivojlandi. Bu rivojlanishlarda tilshunos ustoz professorlarning yillar davomidagi izlanishlari, xizmatlari singgan", – deya ta'kidlaydilar.

Benazir tilshunos bugungi kunda tilshunosligimizning terminologiya sathini yanada samarali rivojlantirish, o'zbek tili lisoniy tizimini dunyoga tanitish uchun tinimsiz harakat qilmoqdalar. Ustozga ilmiy tadqiqotlar olib borish yo'lida zafarlar va muvaffaqiyatlar tilab qolamiz hamda 60 yillik yubileyengiz muborak bo'lsin, deymiz.

YETUK OLIM, MAHORATLI RAHBAR

Bibish Jo'rayeva,

Davlat tilida ish yuritish asoslarini
o'qitish va malaka oshirish markazi
Buxoro viloyati hududiy bo'linmasi rahbari,
filologiya fanlari doktori, professor

Rim, Afina, Bobil bilan tengdosh bo'lgan dunyodagi eng qadimiy shaharlardan biri Samarqand nafaqat o'zining osori atiqalari, tarixiy qadamjolari, ko'zni yashnatuvchi binolari bilan, balki ulkan badiiy va ilmiy meros yaratgan farzandlari bilan ham ma'lum-u mashhurdir.

Qozizoda Rumiy, Mirzo Ulug'bek, Ali Qushchi, Davlatshoh Samarqandiy kabi yuzlab olimlar Samarqandning nomini mangulikka daxldorlik etgan bo'lsa; Vohid Abdullayev, Ulug' Tursunov, Boturxon Valixo'jayev, Rahmatullo Qo'ng'urov, Bozorboy O'rinboyev kabi olimlar yaratgan ilmiy maktablarga mansub keyingi avlod vakillari bugungi kunda Samardand davlat universitetida o'ziga xos ilmiy muhit yaratishganki, bu ilmiy muhit bilan butun respublika olimlari birdek hisoblashadi, kerakli yo'nalishlar bo'yicha ulardan o'rganadi, foydalanadi.

Shu ma'noda soha leksikasi bo'yicha respublikada ilmiy ish olib boruvchi hech bir tadqiqotchi yo'qki, Samarqand tilshunoslik maktabida o'ziga xos o'ringa ega bo'lgan Abdiyev Murodqosim Bolibekovichning dissertatsiyalariga murojaat qilmasa, undan iqtibos olmasa.

MUNDARIJA

TALABCHAN RAHBAR	
Inomjon Azimov	3
OLIMNING OYDIN YO‘LI (Prof. Dr. Murodqosim Abdiyev bilan do‘stligimiz va kasbdoshligimiz hikoyasi)	
Jo‘liboy Eltazarov	4
JONKUYAR USTOZ	
Odinaxon Jamoldinova	12
ILMGA BAXSHIDA UMR SOHIBI	
Muslihiddin Muhiddinov	13
PROFESSOR MURODQOSIM ABDIYEV HAQIDA IKKI OG‘IZ SO‘Z	
Ibodulla Mirzayev	15
ILMGA BAXSHIDA UMR SOHIBI	
Ravshanxo‘ja Rasulov	16
HUNARCHILARNING SO‘Z TAFTISHCHISI	
Samixon Turkistoniy	17
SAMARALI HAYOT VA IJOD SOHIBI	
Mamayunus Pardayev	20
XAYRLI AMALLAR YO‘LIDAGI INSON	
Suyun Karimov	24
FIDOYI OLIM, KAMTARIN INSON	
Alijon Mamajonov, Sharifa Iskandarova	25
TERAK FIKRLOVCHI RAHBAR. SAMIMIY INSON	
Azizjon Eminov	28
SAMARQANDNING SERQIRRA SO‘ZSHUNOSI	
Siddiq Mo‘min	29
БЕЛГИЛИ АЛЫМ, ТЭЖИРИЙБЕЛИ УСТАЗ	
Шамсиддин Абдиназимов	31
ONA TILI MASH‘ALASINI BALAND KO‘TARGAN ZOT	
Abulhay Sobirov	33

MURODQOSIM ABDIYEV – 60 YOSHDA Shohida Shahobiddinova	38
FIKRLASH ZAVQINI TUYGAN OLIM Muhammadxon Hakimov	39
SAMARQAND TILSHUNOSLIK MAKTABINING MUNOSIB DAVOMCHISI Muhabbat Kurbanova, Surayyo Soatova	41
SOHAVIY LEKSIKANING ZUKKO VA FIDOYI TADQIQOTCHISI Uluqov Nosirjon	43
KOSHG‘ARIY IZDOSHI Huriniso Usmonova, Nozima Qozoqova	46
SOHA LEKSIKASINING SOHIR BILIMDONI Zulxumor Xolmanova	48
INTILGANGA TOLE YOR Shavkat Hasanov	52
DOMLALIK VA OLIMLIK SHON-SHUHRATIGA BURKANGAN INSON Xo‘jamurod Jabborov	53
ULUG‘ MAKTABNING ZABARDAST VAKILI Azamat Pardayev	56
ILMNI SAODAT DEB BILGAN OLIM Mehri Abuzalova	59
YETUK OLIM, MAHORATLI RAHBAR Bibish Jo‘rayeva	60
EHTIROMGA LOYIQ ATOQLI OLIM Saodat Muhamedova	62
ZAHMATKASH TILSHUNOS – OLIM, QALBI POK INSON Xurshidjon Xayrullayev	65
MURODQOSIM ABDIYEV VA O‘ZBEK TILSHUNOSLIGI MASALALARI Dilbar O‘rinboyeva	66